

Државни удар у Турској тек почиње

У Турској је током протеклих 21 месец премештено, у области удаљене и по хиљаду километара од њиховог пребивалишта, скоро 9.000 тужилаца и судија (од око 15.000) који су се усудили да штите основна права и слободе и да суде у складу са законом и својом савешћу чак и у политички осетљивим случајевима, па и оним који дотичу породицу или турског председника лично. Многи од тужилаца и судија раздвојени су од деце и супружника, запослених у градовима у којима су до тада заједно живели. Многима је то био други или трећи премештај за две године.

Тектонске промене које већ годинама разарају турско правосуђе оставиће вишедеценијске негативне последице. Ево само једног од примера због којих се оне спровode. Контровезни план за рушење Гези парка у Истанбулу, који је у лето 2013. године изазвао велике протесте против владе широм Турске, био је блокиран одлуком управног суда. Касније је истанбулска управа иницирала ревизију овог случаја, о којој је одлучивало веће истог суда, чији је састав међутим, 2014. године измењен: са три новоизабране судије, према двоје старих, веће је донело одлуку у корист градске управе и тако омогућило да се спроведе политички експлозивни развојни план. Као резултат одмах потом, председник Ердоган је обећао да ће у Гези парку бити изграђене историјске војне касарне на Таксиму. Исто тако, будући да одлуке Уставног суда у Турској немају ретроактивно дејство, ниједна важна одлука, ниједно именовање или разрешење, неће бити стављени ван снаге.

Пре две недеље, у ноћи када је изведен терористички напад на аеродрому у Истанбулу, у Турској је изгласан закон по коме ће, даном његовог ступања на снагу, престати мандат за више од 700 судија Врховног апелационог суда и Државног савета, а број судија у тим судовима ће бити смањен са 516 на 200 у Врховном апелационом суду и са 195 на 90 у Државном савету. По сличном поступку биће разрешено и изборно тело од 11 чланова, надлежно за регуларност судских избора. На функцији ће остати само два председника тих судова, који су у мају пратили председника Ердогана по Турској и послушно му аплаудирали. У вези са овим законом, Сами Селџук, ранији председник Врховног апелационог суда, рекао је недавно: „Овакве измене праве се само приликом војног удара. У нормалном правном поретку, нико се не би усудио да мисли на њих“.

Данас, 16. јула, наши турски пријатељи, тужиоци и судије, један за другим опраштали су се од нас, својих колега и пријатеља, тужилаца и судија из Европе. Децу су оставили код рођака и седели са својим супружницима чекајући да дођу по њих. Остали смо испред монитора својих компјутера, немоћни и поражени.

Није било прошло ни дванаест сати од покушаја војног удара, а већ је разрешено 2.745 тужилаца и судија. Разрешено је 541 судија управних судова, од њих 1.500. То су они који би одлучивали о законитости радњи и аката државних органа које ће Турска предузимати у

наредним данима, недељама, месецима. Разрешено је 48 судија Државног савета, више од половине, који би одлучивали о жалбама против одлука управних судова. Разрешено је 140 од 150 судија Касационог суда. Разрешено је пет судија, чланова турског Високог савета правосуђа који, са још два члана које бира председник државе, чине најважније, друго веће турског Високог савета правосуђа, које одлучује о напредовању тужилаца и судија, о њиховој дисциплинској одговорности и о разрешењу. Издати су и налози за хапшење свих 2.745 тужилаца и судија.

Изгледа да смо погрешно разумели да је, у ноћи између петка и суботе 15. и 16. јула, војни удар у Турској покушала турска војска. По брзини реакције турских власти, по броју разрешених тужилаца и судија који ће бити ухапшени током следећих сати, изгледа као да су свргавање власти у Турској покушале турске судије и тужиоци. Или можда прецизан редослед потеза и списак оних за хапшење, који личе на унапред направљен план, говоре о нечему другом?

Драгана Бољевић
председница Друштва судија Србије
генерални секретар МЕДЕЛ – Европског удружења за демократију и слободе